

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı:1969/48

Karar Sayısı:1971/5

Karar Günü:19/1/1971

Resmi Gazete tarih/sayı:4.8.1971/13916

İptal dâvasını açan : İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü.

İptal dâvasının konusu : 8 Mayıs 1969 günlü, 13193 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan "İzmir İktisadî ve Ticarî İlimler Akademisinin İktisadî ve Ticarî Bilimler Fakültesi Adı Altında Ege Üniversitesine Katılması" hakkındaki 30/4/1969 günlü, 1170 sayılı Kanunun geçici 1. ve 2. maddelerinin Anayasa'nın 4/2., 12/2. ve 120. maddelerine aykırı olduğu ve konunun davacı üniversitenin kendi varlık ve görevlerini doğrudan doğruya ilgilendiren bir alana girdiği ileri sürülmüş; yine Anayasa'nın 149. ve 150. maddelerine dayanılarak iptalleri istenilmiştir.

II- Yasa metinleri :

1. İptali işeten kanun hükümleri :

30/4/1969 günlü, 1170 sayılı Kanunun dâva konusu geçici 1. ve 2. maddeleri şöyledir :

(Geçici Madde 1- Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte İzmir İktisadî ve Ticarî İlimler Akademisi profesörü, doçenti ve asistanı unvanını haiz olanların bu hakları saklıdır. Kendileri Üniversiteler Kanunundaki profesör, doçent ve asistanların yetki ve hakları ile görevlerine devam ederler. Yeniden tayinlerine lüzum olmayıp aylık ve ücretlerinin ödenmesine devam edilir.)

(Geçici Madde 2- Bu kanunun yürürlüğe girmesinden önce İktisadî ve Ticarî İlimler Akademileri Kanun ve Yönetmelikleri gereğince doçentlik tezleri kabul edilen adayların kollokyum imtihanları ile deneme dersleri 7334 sayılı Kanun ve bu kanun uyarınca düzenlenmiş yönetmeliklere göre yapılır.)

7. Davacının dayandığı Anayasa hükümleri':

Davacının, 1170 sayılı Kanunun geçici 1. ve geçici 2. maddelerinin Anayasa'ya aykırı olduğu yolundaki iddiasını desteklemek üzere ileriye sürdüğü Anayasa'nın 4., 12. ve 120. maddeleri aşağıda gösterilmiştir :

(Madde 4- Egemenlik kayıtsız şartsız Türk Milletindedir.

Millet, egemenliğini, Anayasa'nın koyduğu esaslara göre, yetkili organlar eliyle kullanır.

Egemenliğin kullanılması, hiç bir suretle belli bir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz. Hiçbir kimse veya organ, kaynağını Anayasa'dan almayan bir Devlet yetkisi kullanamaz.)

(Madde 12- Herkes, dil ırk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din ve mezhep ayırımı gözetilmeksizin, kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz.)

(Madde 120- Üniversiteler, ancak Devlet eliyle ve kanunla kurulur. Üniversiteler, bilimsel ve idarî özerkliğe sahip kamu tüzel kişileridir.

Esas Sayısı:1969/48
Karar Sayısı:1971/5

Üniversiteler, kendileri tarafından seçilen yetkili öğretim üyelerinden kurulu organları eliyle yönetilir ve denetlenir; özel kanuna göre kurulmuş Devlet Üniversiteleri hakkındaki hükümler saklıdır.

Üniversite organları, öğretim üyeleri ve yardımcıları, Üniversite dışındaki makamlarca, her ne suretle olursa olsun, görevlerinden uzaklaştırılmazlar.

Üniversite Öğretim üyeleri ve yardımcıları serbestçe araştırma ve yayında bulunabilirler.

Üniversitelerin kuruluş ve işleyişleri, organları ve bunların seçimleri, görev ve yetkileri, öğretim ve araştırma görevlerinin Üniversite organlarıncı denetlenmesi, bu esaslara göre kanunla düzenlenir.

Siyasî partilere üye olma yasağı, üniversite öğretim üyeleri ve yardımcıları hakkında uygulanmaz; Ancak, bunlar partilerin genel merkezleri dışında yönetim görevi alamazlar.)

III- İlk inceleme :

1- Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 15. maddesi uyarınca 30/9/1969 gününde Lûtfi Ömerbaş, Feyzullah Uslu, A. Şeref Hocaoğlu, Fazlı Öztan, Celâlettin Kuralmen, Fazlı Uluocak, Sait Koçak, Avni Givda, Muhittin Taylan, Şahap Arıç, İhsan Ecemiş, Recai Seçkin, Ahmet Akar, Mustafa Karaoğlu ve Muhittin Gürün'ün katılmalarıyla yapılan ilk inceleme toplantısında :

a) Geçici 1. ve geçici 2. maddeleri dâva konusu edilen 30/4/1969 günlü, 1170 sayılı Kanunun 8 Mayıs 1969 günlü, 13193 sayılı Resmî Gazete'de yayımlandığı; dâva dilekçesinin 2/8/1969 gününde Anayasa Mahkemesi Genel Sekreterliğince kaleme havale edildiği, 22/4/1962 günlü, 44 sayılı Yasa'nın 26. maddesine göre dâvanın bu tarihte açılmış sayılması gerektiği ve süresi içinde olduğu; dâvanın İstanbul Üniversitesi Rektörünce açılmış bulunduğu görülmüştür.

b) Dâva konusu hükümler İzmir İktisadî ve Ticarî İlimler Akademisi profesör, doçent ve asistanlarına Üniversiteler Kanunundaki profesör, doçent ve asistanların yetki ve haklarını tanıdığı ve İktisadî ve Ticarî İlimler Akademileri Kanunu ve yönetmelikleri gereğince doçentlik tezleri kabul edilen adayların Ege Üniversitesine katıldıktan sonraki tamamlayıcı işlemlerini 7334 sayılı Kanuna ve yönetmeliklerine bağlı tuttuğu için bu maddelerle düzenlenen konuların davacı İstanbul Üniversitesinin varlık ve görevlerini ilgilendiren alana girdiği ve şu duruma göre de iptal dâvasının Anayasa'nın 149. maddesine ve 44 sayılı Kanunun 21. maddesinin 10 sayılı bendine ve son fıkrasına uygun bulunduğu saptanmıştır.

c) 44 sayılı Kanunun 25. maddesinin birinci fıkrasının 3 sayılı bendi uyarınca dâvanın Üniversite Senatosunun üye tamsayısının salt çoğunluğu ile alacağı karar üzerine açılması gerektiğinden ve bu hükme uyulup uyulmadığının anlaşılabilmesini sağlayacak belge dosyada bulunmadığından eksik tamamlanmak üzere davacıya bir ay süre verilmesi ve 44 sayılı Kanunun 26. maddesine göre tebligat yapılması 30/9/1969 gününde oybirliğiyle kararlaştırılmıştır.

2- 4/11/1969 gününde Lûtfi Ömerbaş, Fazlı Öztan, Celâlettin Kuralmen, Hakkı Ketenoğlu, Fazlı Uluocak, Sait Koçak, Avni Givda, Muhittin Taylan, Şahap Arıç, İhsan Ecemiş, Recai Seçkin, Ahmet Akar, Halit Zarbun, Ziya Önel ve Muhittin Gürün'ün katılmalarıyla yapılan ikinci ilk inceleme toplantısında eksiklerin süresi içinde tamamlandığı ve İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü'nün 10/10/1969 günlü, 2195 sayılı yazısına ve bu yazıya ekli İstanbul Üniversitesi Senatosunun 31/7/1969 günlü, 193 sayılı toplantısına ilişkin tutanak örneğine göre senato üye tamsayısının 35 olduğu, eldeki iptal dâvasının açılmasına karar vermek üzere yapılan senato toplantısına 20 üyenin katıldığı ve kararın 20 üyenin oybirliğiyle yani üye tamsayısının salt çoğunluğu ile alındığı saptanmış ve Anayasa'nın 147., 149. ve 150. ve 44 sayılı Kanunun 21., 22.,

25. ve 26. maddelerine uygun olduğu anlaşılan işin esasının incelenmesine oybirliğiyle karar verilmiştir.

IV- Esasın incelenmesi :

Dâvanın esasına ilişkin rapor, dâva dilekçesi, iptali istenilen hükümler, Anayasa'ya aykırılık iddiasına dayanıklık eden Anayasa maddeleri; bunlarla ilgili gerekçeler ve başka yasama belgeleri; konu ile ilişkisi bulunan öteki metinler okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

1- Sözlü açıklama konusu :

Görüşmelerin başında sözlü açıklamanın gerekli olup olmadığı üzerinde durulmuş; dâva dilekçesi, Ege Üniversitesinin açıklama yazısı ve raportörce yapılan çalışmalar konuyu yeterince aydınlatığından sözlü açıklamaları dinlenmek üzere ilgililerin çağırılmasına yer olmadığına oy birliğiyle karar verilerek dâva konusu kanun hükümlerinin Anayasa'ya uygunluk denetimine geçilmiştir.

2- 1170 sayılı Kanunun geçici 1. maddesinin Anayasa'ya aykırı olup olmadığı sorunu :

A) 1170 sayılı Kanunun geçici 1. maddesinin ilk cümlesi bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte İzmir İktisadî ve Ticarî İlimler Akademisi profesörü, doçenti ve asistanı unvanım haiz olanların bu haklarını saklı tutmaktadır. Akademinin fakülte olarak Ege Üniversitesine katılmasının akademide kazanılmış unvanların geri alınmasına yol açamayacağı ve bunların akademiler bakımından geçerliklerini korumaları tabii, şu duruma göre de hükümde Anayasa'ya aykırı bir yön bulunmadığı ortadadır. Dâvanın bu hükme yönelen bölümünün reddi gerekir.

B) Geçici 1. maddenin öteki hükümleri İzmir İktisadî ve Ticarî ilimler Akademisi profesör, doçent ve asistanlarının Üniversiteler Kanunundaki profesör, doçent ve asistanların yetki ve haklarıyla görevlerini sürdüreceklerine, yeniden atanmaları gerekmediğine, aylık ve ücretlerinin ödenmesine devam edileceğine dairdir.

Yukarıdaki hükümlerin önce yazılış biçimi üzerinde durulması ve anlamları saptandıktan sonra bunların hukuk yönünden değerlendirilmesi yerinde olacaktır.

1170 sayılı Kanunun geçici 1. maddesinde İzmir İktisadî ve Ticarî İlimler Akademisi profesörü, doçenti ve asistanı unvanlarını taşıyanlara üniversite profesörü, doçenti ve asistanı unvanlarının verildiği veya bunların bu görevlere atandıkları açıkça söylenmiş değildir. Yalnızca bunların Üniversiteler Kanunundaki profesör, doçent ve asistanların yetki ve haklarıyla görevlerini sürdürecekleri ve yeniden atanmaları gerekmediği, aylık ve ücretlerinin de ödenmesine devam edileceği belirlenmiştir. Ancak bu, aslında kimi kimselerin yasa ile doğrudan doğruya üniversite profesörü, doçenti veya asistanı olmalarını açıkça sağlayacak bir hükmün az yumuşatılmış ve hafifçe üstü kapalı bir biçiminden başka bir şey değildir ve öyle bir hükümle eşdeğerdedir. Çünkü üniversite profesörü veya doçenti Üniversiteler Kanununun, bu unvanları usulünce kazanmış kimselere tanıdığı yetki ve hakları kullanır ve o sıfatla üniversite içinde görev yapar. Geçici 1. maddenin kapsamına girenler de Üniversiteler Kanununun, usulünce profesör, doçent veya asistan olmuş kimselere tanıdığı yetki ve hakları, o nitelikte bulunmadıkları halde elde etmekte ve üniversite içinde üniversite profesörü, doçenti veya asistanı gibi görev yapma olanağını, üstelik herhangi bir atama ve görevlendirme işlemine de lüzum olmaksızın, doğrudan doğruya ve kendiliğinden kazanmaktadırlar.

Demek ki inceleme konusu hüküm bir "üniversiteler çevresi dışında bulunan ve kanunî nitelikleri olmayan kimseleri üniversite profesörlüğüne, doçentliğine, asistanlığına kanunla atama"

Esas Sayısı:1969/48
Karar Sayısı:1971/5

hükmüdür. Hükmün yazılış biçimi aracılığı ile çıkarılan anlam ve bu anlamın hukukça değerlendirilmesiyle varılan sonuç başka herhangi bir yoruma elverişli değildir

Durum böylece saptandıktan sonra aşağıda görüleceği üzere sortin Anayasa ilkeleri açısından ele alınacaktır.

a) Anayasa'nın 120. maddesi üniversitelere bilimsel ve idarî özerklik tanımıştır. Bilimsel özerklik, en başta üniversitenin kendi öğretim üyelerinin ve yardımcılarının kendi olağan usulleri ve ölçülerince yine kendisi tarafından seçilmesi temeline dayanır. Üniversitenin yapısı bu yönden kendi iradesine yabancı iradelerin etkisine, başka bir deyimle dış müdahalelere açıksa, veya bu yapıda vakit vakit böyle müdahalelere yol açabilecek çatlaklar oluşuyorsa bilimsel özerkliğin korunduğundan söz edilemez ve Anayasa'nın 120. maddesine aykırı bir durum ortaya çıkar. Üniversite öğretim üyelerinin ve yardımcılarının bir bölümünün atanmaları üzerinde üniversite organlarının söz ve yetki sahibi olamamaları giderek üniversite öğretim üyelerinin ve yardımcılarının araştırma ve yayımda bulunabilme serbestliklerinin zedelenmesine de dönüşebilir. Öte yandan üniversiteye üniversite dışı mercilerce ve olağan üstü yollarla yapılacak öğretim üyesi atamaları üniversitenin Anayasa'nın güvencesi altında bulunan idarî özerkliğinin de ihlâli sonucunu doğurur. Çünkü yine Anayasa'nın 120. maddesi uyarınca üniversiteler kendileri tarafından seçilen yetkili öğretim üyelerinden kurulu organları eliyle yönetilip denetleneceğine göre üniversite dışı mercilerce atanmış öğretim üyelerinin bu organlara girmesi yoluyla üniversitenin yönetimi ve denetimi üzerinde dış müdahalenin etkileri görülebilecektir. Kaldı ki Anayasa'nın idarî özerklik tanıdığı bir kurumun kendi bünyesi içinde görev yapacakları yine kendisinin seçip ataması idarî özerkliğin en tabii gereği ve sonucudur.

1170 sayılı Kanuna ilişkin tasarının Ege Üniversitesi ile İzmir İktisadî ve Ticarî İlimler Akademisinin ortaklaşa çalışmaları ile ve görüş birliğine varılması sonucunda hazırlandığı ileri sürülmektedir. 1170 sayılı Kanunun geçici 1. maddesinin bu bölümde (IV-2-B) tartıcılar hükümleri, yukarıdan beri açıklananlarla belli olduğu üzere, Anayasa'nın 120. maddesine aykırıdır, ileri sürülen durumun böyle bir aykırılığı ortadan kaldırması düşünülemez ve savunulamaz. Çünkü Ege Üniversitesine, bir Türk Üniversitesi olarak bilimsel ve idarî özerkliği veren Anayasa'nın 120. maddesinin birinci fıkrası hükmüdür. Üniversite, kendi organlarının istek ve iradeleriyle bu özerkliğin bir bölümünden veya tümünden vazgeçemez. Vazgeçse bile böyle bir tutumun hukukça değeri ve geçerliği olamaz. Öte yandan 1170 sayılı Kanuna ilişkin tasarının ve bu arada tasarının daha sonra aynen kanunlaşan geçici 1. maddesinin Ege Üniversitesi Senatosunun 21/11/1968 günlü 36. toplantısında kabul edilmiş olmasının bu madde kapsamına girenlerin üniversite usullerine göre seçilmiş ve atanmış buldukları anlamına da gelemeyeceği ortadadır. Kararın böyle yorumlanmasına olanak bulunsaydı geçici 1. maddeye tasarı içinde yer verilmesinin gereği kalmayacağı tabii idi.

b) 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu ile 7334 sayılı İktisadî ve Ticarî İlimler Akademileri Kanunu hükümleri birbirleriyle karşılaştırıldıkça görülecektir ki ortada tek sorun olarak bir profesör, doçent ve asistan konusu değil iki çeşit profesör, doçent ve asistan, başka deyimle ve kanunî unvanların da açıkça belirlediği üzere bir yanda üniversite profesör, doçent ve asistanları bir yanda Akademi profesör, doçent ve asistanları vardır. 7334 sayılı Kanunda yazılı unvanların kazanılmasında ve bunlara ilişkin yetki ve hakların kullanılmasında üniversitelerin söz ve oy sahibi olmamalarına karşılık bu unvanlar ve unvanların hak ve yetkileri ancak 7334 sayılı Yasa kapsamına giren kurumlarda geçerlidir. Oysa 1170 sayılı Kanunun geçici 1. maddesi bunlardan bir bölümünü yani İzmir Ticarî ve İktisadî İlimler Akademisinde çalışanları doğrudan doğruya ve kendiliğinden üniversite profesörü, doçenti ve asistanı durumuna getirmiştir. Bir yandan bu unvanları ve unvanların hak ve yetkilerini kazanmak isteyenler 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu ve kanuna ilişkin tüzük ve yönetmeliklerin koyduğu usul ve hükümlerin koşullarına ve sınırlamalarına bağlı

Esas Sayısı:1969/48
Karar Sayısı:1971/5

tutulurken kimi kimseler için aynı yetki ve hakların doğrudan doğruya bir yasa ile ve yalnızca o yasanın yürürlüğe girmesiyle sağlanması elbette ki Anayasa'nın 12. maddesinde yer alan kanun önünde eşitlik ilkesine de aykırı düşer.

c) Davacı inceleme konusu hükmün, kanun aracılığı ile öğretim üyesi ihdas etme niteliğinde olduğu için, Türkiye Büyük Millet Meclisinin yetki alanı dışına taşması sonucunu doğurduğunu ve böylece Anayasa'nın 4. maddesine de aykırı düştüğünü ileri sürmektedir.

Bilindiği üzere 4. madde egemenliğin kayıtsız şartsız Türk Milletinin olduğunu, Milletın egemenliğini Anayasa'nın koyduğu esaslara göre, yetkili organlar eliyle kullanacağını belirlemiş; egemenliğin kullanılmasının belli bir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılmasını ve kişilerin ve organların kaynağını Anayasa'dan almayan bir Devlet yetkisini kullanmalarını yasak etmiştir.

Anayasa'nın 5. maddesine göre yasama yetkisi Türkiye Büyük Millet Meclisindedir. Kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak ayrıca Anayasa'nın 64. maddesinde de Türkiye Büyük Millet Meclisinin yetkileri arasında sayılmaktadır. Türkiye Büyük Millet Meclisi 1170 sayılı Kanunu bu yetkisine dayanarak koymuştur. Söz konusu kanunun kimi hükümleri Anayasa'ya aykırı olabilir. Anayasa koyucu böyle bir olasılığı gözönünde bulundurduğu için Anayasa Mahkemesini kurmuş ve Anayasa'ya aykırı hükümleri iptal etme yetkisiyle donatmıştır. Şu duruma göre inceleme konusu hükümlerin Anayasa'ya aykırı oluşunun Türkiye Büyük Millet Meclisinin kaynağını Anayasa'dan almayan bir Devlet yetkisini kullandığı yolunda nitelendirilmesi ve yorumlanması düşünülemez. Hükmün Anayasa'nın 4. maddesine aykırı bir yönü yoktur.

ç) Özetlenecek olursa : 1170 sayılı Kanunun geçici 1. maddesinin birinci cümle dışında kalan hükümleri Anayasa'nın 120. ve 12. maddelerine aykırıdır; iptalleri gerekir.

Hakkı Ketenoğlu, Lûtfi Ömerbaş, Celâlettin Kuralmen, Halit ZARBUN ve Muhittin Gürün bu görüşe katılmamışlardır.

Kani Vrana ve Şevket Müftügil iptalde ayrıca Anayasa'nın 4. maddesine de dayanılması gerektiğini savunmuşlardır.

3- 1170 sayılı Kanunun geçici 2. maddesinin Anayasa'ya aykırı olup olmadığı sorunu :

1170 sayılı Kanunun geçici 2. maddesine göre bu kanunun yürürlüğe girmesinden önce İktisadî ve Ticarî tümler Akademileri Kanun ve yönetmelikleri gereğince doçentlik tezleri kabul edilen adayların kollokuyum sınavları ve deneme dersleri 7334 sayılı Kanun ve yönetmelikleri uyarınca yapılacaktır.

Hükmün anlamı ve ereği açıktır : 7334 sayılı Kanun ve yönetmeliklerine göre doçentlik tezleri kabul edilen adayların sınanmaları ve denemeleri de aynı hükümler uyarınca yapılacak ve böylece başarı gösterenler ancak akademi doçenti unvan, hak ve yetkilerini kazandıkları halde üniversite doçenti olarak tanınacaklardır. Hükmün bir başka açıdan bakılınca üniversitenin, kendi öğretim kurumları içinde çalıştıracağı bir bölüm doçentlerin kendi mevzuatının ve bünyesinin tüm dışında kalan yollardan doçentlik unvan, yetki ve haklarını kazanmalarına göz yumulmasına kanun aracılığı ile bir çeşit zorlanmasının söz konusu olduğu görülür. Bu kararın IV-2-B bölümünde tartışılanlar ve ortaya konulan nedenler aynen geçici 2. madde için de geçerli olduğundan bunların burada tekrarlanmasının yeri yoktur, inceleme konusu hüküm Anayasa'nın 120. ve 12. maddelerine aykırıdır; iptali gerekir.

Hakkı Ketenoğlu, Lûtfi Ömerbaş, Celâlettin Kuralmen, Halit ZARBUN ve Muhittin Gürün bu görüşe katılmamışlardır.

4- İptal hükmünün yürürlük tarihi :

Anayasa'nın 152. maddesinin ikinci fıkrasına göre gereken hallerde, Anayasa Mahkemesi, iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın verildiği günden başlayarak altı ayı geçemez.

Aynı hüküm 44 sayılı Kanunun 50. maddesinin üçüncü fıkrasında tekrarlanmış ve dördüncü fıkrada ise Anayasa Mahkemesinin, bir kanun veya İçzüğün veya bunların belirli hükümlerinin iptali halinde oluşacak boşluğu kamu düzenini tehdit edici nitelikte görürse üçüncü fıkra hükmünü uygulayacağı ve boşluğun doldurulması için yasama meclisleri başkanlıkları ile Başbakanlığı haberdar edeceği belirlenmiştir.

1170 sayılı Kanunun iptalleri öngörülen geçici 1. ve geçici 2. maddeleri karar tarihinde yürürlükten kalktığı takdirde Ege Üniversitesi İktisadî ve Ticarî Bilimler Fakültesinde öğretimin geniş ölçüde aksayacağı ve bundan da çeşitli sakıncalar doğacağı ortadadır. Şu duruma göre Anayasa Mahkemesinin Anayasa'nın 152. ve 44 sayılı Kanunun 50. maddelerinde yazılı yetkisini kullanması ve iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırması yerinde olacaktır. İptal hükmünün yürürlük tarihi için 15/7/1971 gününün saptanması uygundur.

Avni Givda, iptal dolayısıyla kamu düzenini tehdit eder nitelikte bir boşluğun oluşmasının düşünülemeyeceğini, bu güne dek çeşitli kararlarda Öngörülen yürürlük sürelerinin hiçbirinden ilgililerce yararlanma yoluna da gidilmediğini, şu duruma göre Anayasa'ya aykırılığı saptanmış iki maddeyi daha bir süre yürürlükte bırakmanın yersiz ve yararsız olacağını ileri sürerek bu görüşe katılmamıştır.

V- Sonuç :

1- a) 30/4/1969 günlü, 1170 sayılı Kanunun geçici 1. maddesinin birinci cümlesi hükmünün Anayasa'ya aykırı olmadığına ve dâvanın bu hükme yönelen bölümünün reddine oybirliğiyle ;

b) Aynı maddenin geriye kalan hükümlerinin Anayasa'nın 120. ve 12. maddelerine aykırı olduğuna ve iptaline Hakkı Ketenoglu, Lutfi Ömerbaş, Celâlettin Kuralmen, Halit ZARBUN ve Muhittin Gürün'ün karşı oylarıyla ve Kani Vrana ile Şevket Müftügil'in iptalde ayrıca Anayasa'nın 4. maddesine de dayanılması gerektiği yolundaki oylarıyla;

2- Aynı kanunun geçici 2. maddesinin Anayasa'nın 120. ve 12. maddelerine aykırı olduğuna ve iptaline Hakkı Ketenoglu, Lutfi Ömerbaş, Celâlettin Kuralmen, Halit ZARBUN ve Muhittin Gürün'ün karşı oylarıyla ve oyçokluğu ile;

3- İptal hükmünün 15/7/1971 gününde yürürlüğe girmesine Avni Givda'nın karşıoyu ile ve oyçokluğu ile;

19/1/1971 gününde Anayasa'nın 147., 149., 150. ve 152. maddeleri uyarınca karar verildi.

Başkan
Hakkı Ketenoglu

Başkanvekili
Lutfi Ömerbaş

Üye
Celalettin Kuralmen

Üye
Sait Koçak

Üye Avni Givda	Üye Nuri Ülgenalp	Üye Muhittin Taylan	Üye Şahap Arıç
Üye İhsan Ecemiş	Üye Halit ZARBUN	Üye Ziya Önel	Üye Kâni Vrana
Üye Muhittin Gürün	Üye Şevket Müftügil	Üye Ahmet H. Boyacıoğlu	

KARŞIOY YAZISI

Yukarıdaki kararda, 1170 sayılı Kanunun geçici 1. maddesinin ikinci ve. Üçüncü cümlelerinde yer alan hükümler, "üniversiteler çevresi dışında bulunan ve kanunî nitelikleri olmayan kimseleri üniversite profesörlüğüne, doçentliğine, asistanlığına kanunla atama" niteliğinde olarak değerlendirilmekte ve bu noktadan hareketle bu hükümlerin Anayasa'nın 120. ve 12. maddelerine aykırı oldukları sonucuna varılmaktadır.

Bu değerlendirmenin, söz konusu maddenin yazılış biçimine, açık ifadesine ve maksadına uygun olmadığı ilk bakışta görülmektedir. Zira maddenin, Anayasa'ya uygun olduğu kabul edilmiş bulunan ilk cümlesinde, bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte İzmir İktisadî ve Ticarî İlimler Akademisi profesörü, doçenti ve asistanı unvanım haiz olanların bu haklarının saklı olduğu, yani Akademi Profesörü, Akademi Doçenti veya Akademi Asistanı unvanlarını muhafaza etmeğe devam edecekleri, kuşkuya yer bırakmayacak açıklıkla ifade edilmiştir. Bu derece açık bir hüküm karşısında, bunlara, kanunla Üniversite Profesörü, Üniversite Doçenti, Üniversite Asistanı unvanı verildiği ve bu görevlere yasa ile atanmış sayılmaları gerektiği görüşü ileri sürülemez.

Maddenin, Anayasa'ya aykırılığından söz edilen son iki cümlesindeki hükümlerin ise, Üniversiteye katılan Akademiklerin, kendi unvanlarını muhafaza eden öğretim üyelerinin, bu katılma ile fakülte adını alan kurumda göreve devamları ve görevlerini yapabilmeleri için gerekli olan Üniversite Profesörü, doçenti veya asistanlarının yetki ve haklarıyla donatılmalarının sağlanmasından başka bir maksat taşımadığı ortadadır"

Durum daha açık olarak şöyle ifade edilebilir :

Fakülte olan yeni öğretim kurumunda hizmetin aksamadan yürüyebilmesi için eski öğretim üyelerinin görev almaları, Üniversitece zorunlu görülmüştür. Bu maksadın sağlanması için, eski öğretim üyelerinin başkaca bir tayin işlemine tabi tutulmadan yani fakültede, müktesep hakları alan

Esas Sayısı:1969/48
Karar Sayısı:1971/5

eski unvanları ile görevlendirilmeleri esası kabul edilmiştir. Ancak uygulamanın aksaksız yürümesi ve gereksiz sürtüşmelere yer verilmemesi için de bunların üniversite profesörü, doçenti veya asistanı yetki ve haklarını kullanarak görev yapmaları zorunluğu duyulmuş ve söz konusu hükümler bu amaçla kanuna konulmuştur. Görüldüğü gibi bu hükümler, kamu hizmetinin, gereği gibi yürüyebilmesinin zorunlu kıldığı bir sonuçtur, ve kişi yararına değil, kamu yararına olarak kabul edilmiştir.

Bu açıklamadan anlaşıldığı gibi, sözü geçen hükümlerin, (Yasa ile üniversite profesörü, üniversite doçenti veya asistanı atama sonucunu doğurmuş olduğu görüşüne katılmak mümkün değildir.

Öte yandan söz konusu hükümler, Üniversitenin düşünce ve kanaatinin aksine ve onun isteğinin hilâfına yasa koyucu tarafından re'sen Üniversiteye yükletilmiş ve bu suretle Üniversite özerkliği örselenmiş de değildir. Zira bu kanunun hazırlanmasına, yürütme ve yasamadan önce, Üniversite ile sözü geçen Akademinin yetkili kurullarınca lüzum görülmüş, aralarında sürdürdükleri ortak çalışma sonucunda hazırlanan kanun tasarısı Ege Üniversitesi Senatosunca kabul edilmiş ve bundan sonra Hükümetten ve T. B. M. M. den de aynen geçerek kanunlaşmıştır.

Tasarının Üniversite içinde hazırlanmasına ve T. B. M. M. deki görüşmelerine ve kabulüne ilişkin evrelerin incelenmesi bu durumu gereken açıklıkla ortaya koymaktadır :

Dosyadaki bilgilere göre; ilk önce, Ege Üniversitesi Senatosunun 1/8/1967 günlü ve 7 sayılı karar ile İzmir İktisadî ve Ticarî İlimler Akademisinin Üniversiteye bağlanması işinin ele alınarak Akademi yetkilileriyle de temasa geçilmek suretiyle konu hakkında rapor hazırlanması için bir komisyon kurulmasına oybirliğiyle karar verildiği, keza Üniversite Senatosunun 24/9/1968, 15/10/1968 günlü ve 10 ve 16 sayılı kararlariyle bu konudaki çalışmaların ilerletildiği, Akademi tarafından da aynı çalışmalara muvazi olmak üzere hem kendi içinde, hem de Ege Üniversitesiyle ortak çalışmalar yapıldığı, bu çalışmalar sonunda hazırlanan kanun tasarısının Ege Üniversitesi Senatosunca görüşülerek 21/11/1968 günlü ve 5 sayılı karar ile kabul edildiği, 1170 sayılı Kanunun Anayasa'ya aykırılığından söz edilen geçici 1. maddesinin de bu tasanda aynen mevcut olduğu ve Senatoca, 1 oya karşı oyçokluğuyla, geçici 2. maddenin de oybirliği ile kabul edilmiş bulunduğu, bu maddelerin T. B. M. M. de de Üniversite Senatosunca teklif edilen biçimde, hiç bir değişikliğe tabi tutulmaksızın kabul edilmiş oldukları anlaşılmaktadır.

Bu durum ile söz konusu kanun, Anayasa'nın 120. maddesinde yer alan özerklik ilkesinin, Mahkememizin, bir başka iptal dâvası münasebetiyle daha önce benimsenmiş olduğu tanımının tipik bir uygulama örneğini teşkil etmektedir. (Anayasa Mahkemesi kararı : Gün 4/2/1966, sayı: 1965/32-1966/3; Resmî Gazete : gün 8/6/1966, sayı : 12317, sahife :6)

Görüldüğü gibi, sözü geçen kanun ve bu kanunda yer alan geçici 1. madde hükümleri, yasa koyucu tarafından Üniversite özerkliği bir tarafa itilerek re'sen ve yukarıdan konulmuş olmayıp aksine Üniversitece hazırlanarak ve Üniversite hizmetinin zorunlu bir gereği sayılarak öne sürülmüş bir teklifin yasa koyucu tarafından da benimsenmiş olmasından ibarettir.

Bu durumun, Üniversitenin, özerklik hakkından kendi isteği ile vazgeçmiş olması şeklinde değerlendirilerek ve özerklik hakkından kendi isteği ile de olsa vazgeçilemeyeceği ilkesine dayanılarak Anayasa'ya aykırılık görüşüne gerekçe yapılması da doğru değildir.

Gerçi Anayasa'nın tanıdığı özerklik, istekle vazgeçilebilecek bir ilke değildir. Ancak Ege Üniversitesi, söz konusu 1170 sayılı Kanunun geçici 1. maddesini kabul ve teklif etmekle "Özerkliğinden" vazgeçmiş olmamakta, aksine yürüttüğü kamu görevinin zorunlu kıldığı, fakat yürürlükteki Üniversiteler Kanununun vermediği bir imkânı yasa koyucudan istemek ve almak

Esas Sayısı:1969/48
Karar Sayısı:1971/5

suretiyle ' Anayasa'nın kendisine tanıdığı özerkliğinden tam ve yerinde olarak faydalanmış bulunmaktadır.

Özetlemek gerekirse, söz konusu hüküm, Üniversite dışındaki güçler tarafından ve Üniversitenin arzusu hilâfına yasaya konulmuş olmayıp, Üniversite tarafından özerkliğine dayanılarak teklif edilmiş, bir başka deyimle Üniversite, özerkliğini kullanarak ve ondan faydalanarak bu hükmün yasa haline getirilmesini sağlamıştır. Üniversite, Öğretim üyesi tayinleri konusunda kendisini bağlayan Üniversiteler Kanunundaki kayıtlardan kendi isteği ile kurtularak adı geçen öğretim üyelerinden Üniversitede faydalanma olanağını ele geçirmiştir. Bu bakımdan söz konusu kanun, Üniversite özerkliğinin, gereken hallerde mevcut kanunlardaki kayıtlardan bile kurtulma olanağını sağlaması ve bunun hukukî yollarını göstermesi bakımından ilgi çekicidir.

Bu duruma göre, Anayasa'nın 120. maddesine tamamiyle uygun bir sonucun sağlanmış olduğu ortaya çıkmaktadır ve bu bakımdan geçici 1. maddenin sözü geçen hükümlerinde Anayasa'nın ne 12. ne de 120. maddelerine aykırılık bulunduğundan söz edilmesi mümkün değildir.

2- 1170 sayılı Kanunun geçici 2. maddesinde, bu kanunun yürürlüğe girmesinden Önce iktisadî ve Ticarî ilimler Akademileri Kanun ve Yönetmelikleri gereğince doçentlik tezleri kabul edilen adayların kollokyum, imtihanları ile deneme derslerinin 7334 sayılı iktisadî ve Ticarî İlimler Akademileri Kanunu ve bu kanun uyarınca düzenlenmiş yönetmeliklere göre yapılacağı yer almaktadır.

Yukarıda durumu tartışılan geçici 1. madde ile kabul edilmiş bulunan ilke karşısında bu hükmün haklılığından kuşku gösterilemez. Zira bunlara, sözü geçen sınavlar ve denemeler sonunda verilecek olan unvan (iktisadî ve Ticarî İlimler Akademileri doçenti) dir. Buna göre de bu kişilerin evvelce başlamış olan doçentlik işlemlerinin, kendi mesleklerini düzenleyen 7334 sayılı Kanun hükümlerine uyulmak suretiyle tamamlanmış olması kadar tabii bir sonuç düşünülemez.

Bu sebeple geçici 1. maddeyi ve Özellikle bu maddenin, Anayasa'ya uygun bulunduğu kabul edilen birinci cümlesi hükmünü tamamlayıcı nitelikte olan söz konusu geçici 2. madde hükmünün Anayasa'ya aykırı olduğu görüşüne de katılmak mümkün değildir.

Yukarıda açıklanan nedenlerle 1170 sayılı Kanunun geçici 1. maddesinin ikinci ve üçüncü cümlelerinde yer alan hükümlerle geçici 2. maddesi hükümleri Anayasa'ya uygun olduklarından kararın bu konulara ilişkin bölümlerine karşıyız.

Başkan
Hakkı Ketenoğlu

Başkanvekili
Lütfi Ömerbaş

Üye
Muhittin Gürün

Üye
Halit ZARBUN

KARŞIOY YAZISI

İptali istenen geçici birinci maddede; 1170 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden önce İzmir İktisadî ve Ticarî İlimler Akademisi Profesörü, Doçenti ve Asistanı olanların, yeniden tayinlerine lüzum olmadan, Üniversiteler Kanunundaki Profesör, Doçent ve Asistanların yetki ve haklarıyla görev yapacakları hükme bağlanmıştır. Bu kimseler 1170 sayılı Kanundan önce Üniversiteler Kanunundaki Profesör, Doçent ve Asistanların yetki ve haklarını haiz değildi. Bir kimsenin, Üniversite öğretim üyesi olarak, bir Üniversite de görev yapmak üzere atanması için yürütme organınca bu konuda bir idarî tasarrufun alınması gereklidir. Başka bîr deyimle, atama tasarrufu yürütme organına ait bir yetkidir ve bu yetkinin kullanılması Anayasa'nın 114 üncü maddesi uyarınca, hiç bir halde yargı mercilerinin denetimi dışında bırakılamaz. Oysa iptali istenen hüküm ile Üniversiteye, Üniversite Profesörü, Doçenti ve Asistanı olmayan belli kişiler öğretim üyesi olarak atanmışlardır. Bu durumda Anayasa'nın 4 üncü maddesine aykırı bir davranışın varlığı kabul edilmelidir. Çünkü yasama organı, böylece, Anayasa'nın 64 üncü maddesinde öngörülen görev sınırlarını aşmış ve 88 inci maddesinde açıklanan denetim yetkilerinin ötesinde yürütme organına tanınan hakları kullanmıştır. Dâva konusu maddenin iptali nedenleri arasında bu nedenin de yer alması gereklidir. Bu düşünceyi uygun bulmayan çoğunluk gerekçesinin eksik olduğu kanısındayız.

Üye
Kâni Vrana

Üye
Şevket Müftügil